

Друштвене науке у промењеном свету

Зорица
Мршевић*

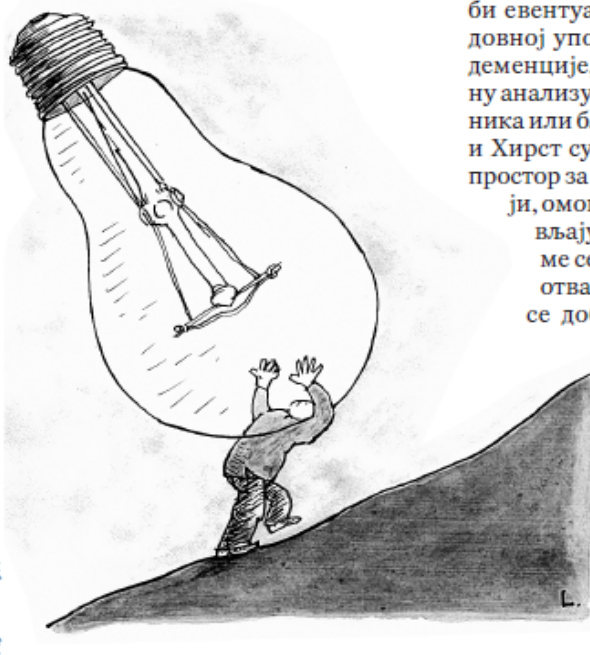

Чињеница је да живимо у свету који се неповратно мења пред нашим очима, коме настојимо, не баш увек успешно, да се прилагодимо што боље можемо и да искористимо предности које у њему можемо наћи. Због тога треба пре свега да сагледамо и објаснимо промене, колико је могуће, да бисмо се боље снашли и управљали правцем наступајућих промена. Јер нека предвиђања указују да ће технолошких продора у наредној деценији бити више него у претходних чак сто година. Отуда се рађа страх: шта ако смо друштвено неспособни да оптимизујемо њихов пун потенцијал, регулишемо и организујемо њихову примену на добробит људске заједнице – коме да се окренемо за помоћ, која научна дисциплина ће понудити потребне одговоре?

Истраживачки пројекти који испитују динамику и правац политичких, правних, економских и друштвених промена доприносе разумевању таквих процеса. Један од најамбициознијих циљева савремених друштвених наука је да развију механизме објашњења друштвених појава и тиме омогуће предвиђања и планирања. Тај задатак је вишенаменски: истраживања у друштвеним и хуманистичким наукама посебно су корисна јер помажу да се утврди потреба за реформама у секторима који су од кључног значаја за развој земље. Она указују на могућа решења у областима од суштинског значаја за политичку стабилност и друштвено-економски развој земље, као што су: смањење и елиминација насиља и дискриминације, демократизација, институционализација, добро управљање, изградња државе, владавина права, добри међуетнички односи, заштита мањина, родна равноправност итд. Јасно је да циљ друштвених наука није унутрашње самопосматрање и самопошто-

вање, нити је ограничен само на непрестану критичку анализу друштва. Оне скрећу пажњу на проблематична подручја и алтернативне токове деловања унутар самог друштва, што у погледу јавних политика ојачава препознавање неопходности одређених политичких реформи. Управо кроз ову функцију, друштвене науке могу да негују наду (али и илузију!) да њихови налази имају утицај на друштво, јавно мњење, креирање политике и побољшање живота грађана.

Један од кључних изазова науке данашњице је управо у томе да се осмисле и процене многоструки начини којима се подржавају истраживања која доприносе побољшању и обогаћују свакодневни живот појединаца. У ту сврху су неопходни трансформациони програми који пресецају традиционалне баријере између научних

дисциплина. Они доносе историјску перспективу позиционирањем нашег времена у хронолошки контекст, и могу да допринесу расправама о томе где је и куда би друштво које се мења могло поћи, и како се кроз мултипликовано побољшање живота појединаца може допринети да правац промена буде од опште дугорочне користи.

”

Један од најамбициознијих циљева савремених друштвених наука је да развију механизме објашњења друштвених појава и тиме омогуће предвиђања и планирања

Помињем с тим у вези пример сарадње Јана Ланкшајра, професора енглеске књижевности, и информатичара Грејема Хирста са Универзитета Торонто. Они су анализирали текстове свих књига Агате Кристи преко дигиталне хуманистичке анализе, која им је показала да је у каснијем животу славна ауторка почела да пати од деменције Алцхајмеровог типа. Наиме, Алцхајмерова болест доводи

до промена у језичкој производњи на свим нивоима – лексичком, синтаксичком и дискурсном; промене су различите или знатно веће и раније од оних који се примећују у нормалном старењу. Технологија која везује текстуални садржај и информатички програм омогућила је (можда) пут откривања деменције значајно пре него што магнетна резонанца може да детектује типичне промене у мозгу. Ова лако применљива технологија би евентуално могла да буде и у редовној употреби за рано откривање деменције, користећи исту текстуалну анализу нпр. нечије е-поште, дневника или блогова. Укратко, Ланкшајр и Хирст су отворили интелектуални простор за који нисмо знали да постоји, омогућили су људима да постављају питања на нов начин, чиме се указује на сталну потребу отварања нових питања да би се добили нови одговори. Зато свако друштво мора да има снажне друштвене науке и хуманистичку заједницу која поставља права питања и налази праве одговоре, и у томе сарађује са природним и другим наукама, дакако, и са њихове стране, спремним на ту мултидисциплинарну сарадњу.

Јер још увек се нису истрошили велики модерни идеали слободе, једнакости, солидарности, баш као и вера у прогрес и науку, па је заједнички задатак научне заједнице да идентификује модусе њиховог новог живота у промењеном свету данашњице. ¶

*Научна савешњаница, Институт за друштвене науке у Београду